

Stugun i världen

Orkanens öga

Början av 1800-talet innebar några ovanligt dramatiska och händelserika år för Europa, för Sverige, och på det lokala planet även för Stugun och Jämtland. Franska revolutionens idéer skrämde, och hänförde, fortfarande sinnena. Frankrikes Napoleon bestämde dagordningen och kunde relativt obehindrad rita om Europas karta. I hemliga avtal var Europa uppstyckat i intressesfärer. Ryssland och Danmark hade till exempel kommit överens om att dela Sverige på mitten. I ett första steg kunde Ryssland ostört erövra Finland och dansknorska trupper bröt 1809 in i Sverige, bl a i Västjämtland. I en efterföljande militärkupp avsattes kung Gustav IV Adolf och deporterades med hela sin familj. Det kungliga enväldet avskaffades och en ny författning såg dagens ljus. Under ett och samma år avled sedan den från Danmark inkallade kronprinsen under mystiska omständigheter och en kronprins nr två rekryterades från Frankrike med minst sagt okonventionella metoder. Vad kunde en bonde från Stugun spela för roll i detta storpolitiska tjuv- och rackarspel?

Historiedag

Erik Arthur Egervärn, historieorakel från Hallen, lättade på förlåten till denna gåta under hembygdsföreningens historiedag den 25 september 2010. Inför en skara intresserade stugubor berättade han livfullt om de fascinerande händelserna kring tillkomsten av Jämtlands län för 200 år sedan. Claes, en av de sentida ättlingarna var för övrigt med och såg till att anfadern behandlades med vederbörlig respekt. Berättelsen inramades stilfullt av Lotta Norells fina fiolspel. En överraskning i sammanhanget var att Anders Nilsson själv dök upp och i barska ordalag krävde tillbaka det skåp som förvaras i hembygdsgården. Efter något förhandlande lät han dock saken bero – tills vidare.

Anders Nilsson

Bonden Anders Nilsson på Backgården (subhemmanet nr 6) i Stugun levde mellan 1752 och 1835. Känd granne i byn var kusinen och kyrkbyggmästaren Pål Persson på Öståkern (nr 5). Anders Nilsson var gift två gånger, andra gången med närmare trettio år yngre prästänkan Agneta Sahlin född Weider, och han fick totalt 11 barn.

Från 1800 till 1815 var han Jämtlands ende representant i riksdagen och något av åren fungerade han också som bondeståndets talman. Riksdagsinsatsen har satt minst två avtryck ända in i vår tid. År 1809 spelade han en avgörande roll vid tillkomsten av den nya regeringsform som kom att gälla i mer än 150 år och som fortfarande firas i form av vår nationaldag den 6 juni. Året därpå, år 1810, var han drivande kraft bakom tillkomsten av Jämtlands län. Ett bygge som faktiskt består än i dag och som under sina första hundra år utgjorde en fantastisk framgångssaga. Befolkningen flerfaldigades, det eftersatta skogs- som jordbruket genomgick en behövlig effektivisering och kommunikationsnätet moderniserades. Stugun genomlevde sin största glansperiod.

A N mötte dock ingen uppskattning för sin insats. Åren efter 1810, liksom i våra dagar, togs många och kraftfulla initiativ för nedläggning av länet och återgång till den gamla ordningen. Den ende som tyckte att Jämtland var en bra idé var konstigt nog landshövdingen i Härnösand!

Spännande frågor

Inte ens kunnige Erik Arthur kunde besvara alla frågor kring dessa dramatiska händelser. Något som lyckligtvis gav ytterligare näring åt fantasins vingslag. Hur kunde t ex en bonde från Stugun bli utsedd till landskapets ende riksdagsman? Var han kanske nämndeman och därigenom via landskapstinget känd i de rätta kretsarna? Kände han jämtlandsfödde kuppgeneralen Georg Adlersparre redan från hemmaplan? Var detta förklaringen till det nära samarbetet med riddarhuset och "kuppkontoret"? Vad ligger det för sanning bakom ryktena kring A N och Sveriges drottning Hedvig Elisabet Charlotta av Oldenburg? Till hur stor del var Jämtlands län A N:s egen idé och i vilken utsträckning var han enbart ett redskap för bakomliggande krafter? Var det en tillfällighet att den förste landshövdingen ingick i A N:s bekantskapskrets? Var lärde sig A N att tala franska och i vilka sammanhang hade han nytta av den talangen? Uppfostrade han sina barn alltför strängt eller följde han enbart tidens sed? Varför finns det ingen gravsten efter A N på Stuguns gamla kyrkogård?

Tänd ett ljus

Framför allt i juletid tänder vi alla gärna ett ljus eller flera. Sägner berättar att det var Anders Nilsson som införde den seden i Stugun. En mörk natt på väg hem från ett riksdagsuppdrag såg han ett ensamt ljus brinna i fönstret på en liten grå stuga. Den synen gjorde så starkt intryck att han bestämde att fortsättningsvis skulle det om vinternätterna i Stugun alltid brinna ljus.